

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer ha-Tishbi

Eliyahu Baḥur

רוחב והילא

Ṭshernoḃits, 616 = 1855

שירה תוא

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12352)

אורנאמענט

קשקש נוהגים לקרא הפעמונים הגדולים שתולים הנוצרים בתוך מגדלי בית אלהיהם קשקשים בל"א גלוקן ובלעז קאמפאניוקשקש הוא לשון השמעת קול ובן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"מ דף כ"ה) אסתרא בלוגינא קיש קיש קריא וכתב בעל הערוך כי נמצא בקצת נוסחאות כיש כיש בכף :

**נשלמה אות הקוף בשם כל כפוף יוקוף
אות הריש**

ראה דבר שהוא חוב ונכון לעשותו קוראין לו דבר ראוי ולא נמצא בפסוק הק' (אסתר ב') הראויות לתת לה בל"א ווידויג ובלעז דיניו :

ראה (חולין ד' מ"ו) חמשה אונות יש לדאה בלשון אשכנז דונג ובלעז פולמוז ואין לשאול למה נקראה ריאה כי אין טעם לשמות גם בעל הערוך לא הביאו :

רב לשון שר ונגיד וגביר מתורגם רב כמו (בראשית כ') שר צבאו רב חילה (בראשית כ"ג) נשיא אלהים רב קדם יי (בראשית כ"ו) גביר שמ"ו לך רב שויתיה לך וכן עם הכנעיים רבו רבך רבי וכן (מלכי ב' ב') אבי אבי רבב ישראל רבי רבי וכלם הריש פתוחה והיוד לבנוי אבל רבי יהושע ורבי ישמעאל ודומיהם חדש בחירק והיוד נוספת כיור אכזרי ודומיהם ואמר ה"ל כל רב ומר מככל וכל רבי מארץ ישראל ותמהתי על מה שנמצא בהרכה סדורי תפלות רבי הרש בשוא ולא יתכן בנקוד כלל כי הבית הגושא ואין דגוש אחר שוא נע ונראה לי הטעם כיקרה זה לפי שלפעמים כותבים במקום רבי חדש לבדה בנקודה עליה כזו ר' ונקודה בשוא ולא בנקודה אחרת לפי שהשוא אינה תנועה לכך נשארה גם כן במלת רבי אך קשה לי שאנחנו האשכנזים קוראים הברת הריש בקמץ חטוף ונאמר רבי על משקל חלי עזו ולעולם לא מצאתיה כן לכן אני אומר שדינה להיות בחירק רבי כי שרשו רבב והראיה כי הפייטנים כאשר חתמו את שמם כתבו אחר הריש יוד כגון אליעזר בריכי קלירי לתורות על חירק הריש ויש שמישימין גם כן יוד אחר הבית הראשונה כמו רבי שמעון הגדול שחתם

תשבי

שחתם שמו שמעון ביריבי יצחק ורבי מאיר שלית צבור חתם שמו בחרוזת אקדמות מלין מאיר ביר ריבי יצחק בשתי תיבות כי ביר הוא כמו בר בתרגום ירושלמי כמו (חיוז י"ח) לא נין לו ולא נכר בעמו לא ביר ליה ולא ביר דביר ויש מהרבנים הנקראים רבן כמו רבן גמליאל ורבן יוחנן הנונין ניספות והם חשובי המעלה יותר מרב ורבי והרבו רבנים ובסמיכות רבני אבל רב ורבי לא יתרכו כי לא נוכל לומר רבים ורבים ושם ההאר של השם יתעלה רבון הריש בחירק וכן רבוננו של עלם וביש ניסחאות נקודה בפתח רבון רבוננו והוא טעות כי כן תרגום (יוסע ג') ארון כל הארץ רבון כל עלמא וכן (סמות כ"ח) אם ארוננו יתן לו אשה אם רבוניה :

ריבית (דברים כ"ג) נשך כסף נשך אוכל רבית כספא רבית עבד וכן תרבות ומרבית כלן מתורגמין רבית הריש בחירק ואנו אומרים רבית בקמץ חטוף בטעות כמו שנאמר רבי בטעות כאשר בארתי בשרשו :

רבנותא בדברי רבותינו זכרונם לברכה מאי רבותא שמעו בו במקום התחדשות וכן רבותא קא משמע לן ועקרו מלשון גדול ורבו פירוש דבר יותר גדול ולא נמצא בתרגום רק על ענין גדולה ושררה כמו (ויקראו') זאת משחת אהרן ומשתת בניו תרגום שניהם רבותא וכן בדניאל (דניאל ד') ורבותך רבת :

רביץ הרביץ תורה בישראל ומרכיצי תורה בן קראו בעלי ישיבה שיש להם תלמידים רבים בתלמוד ותמחתי איך לקחי זה הלשון ועל הרוב אינו בא רק על בעלי חיים שאינם מדברים ובפרט בספרד היו נוהגין לקרא אותם מרביצי תורה ולשאר הרבנים היו קוראים חכמים סתם כי לא היו ביניהם הסמוכין לדבנות כלל מפני שאמרו רבותינו ז"ל (כנסתין דף י"ד) אין סמיכה בחוצה לארץ :

רגל לטון הרגל הוא מורגל בדברי רז"ל בבנין הפעיל ולא נמצא במקרא רק (הושע י"ח) אנכי תרגלתי לאפרים שהוא כמו הרגלתי וכן לא שמשו בו רז"ל רק בבנין הפעיל הרגיל מרגיל מרגל ארגיל וכולי והתאר רגיל רגילים והשם רגילות או הרגל וכן אמר החכם הרגל על כל דבר שלטון ענין בקיאות ומהירות (תהלים מ') עט סופר מהיר תרגום קולנום ספרא רגיל ולא מצאתי לו חבר בתרגום ובלשון אשכנז ביהעגד ובלעז פראטיקא :

רגש

רנש ענין התרגש ידוע בדברי רז"ל בבנין הפעיל כגון התרגיש מרגיש והשם הרגשה או הרגש כמו חוש התרגש בל"א אנפפינדין ובלעז סיניטיר

רוח רז"ל הרגילו הרבה בלשון זה בבנין הפעיל הרויח מרויח ארויח וכולי וכל תועלת ממון שמגיע לאדם נקרא רוח ויש שכותבין ריוח ביוז להבדיל בינו ובין רוח והוא נגזר מן (בראשית ל"ב) ורוח תשימו שהוא לשון הרוחה שהוא הפך הצוקה בלשון אשכנז גיוויץ ובלעז אוטלו או גיוואראניו

רויאל אומרים שיש מלאך אחד שנקרא רויאל וכן תרגום (קקלת י') עוף השמים יוליך את הקול מלאבא רויאל מכריו בכל יומא מן שמיא ואומרים שהוא בעל הקב"ה בלעז סיקראריו מלשון (דניאל ד') כל רז לא אנס לך גם נמצא ספר בקבלה שנקרא ספר רויאל :

רחמנא (בהרבה מקומות) אונס פטרא רחמנא (תענית ד' ע') רחמנא ליצלן בריך רחמנא והוא בנוי לשם יתעלה תרגום (תילים ק"ג) רחום ותנון יי רחמנא וחננא יי וכן (תילים ע"ח) והוא רחום תרגום והוא רחמנא ויש מפרשים רחמנא תורה והוא טעות נגלה כי הוא לשון זכר והראיה באמרם בריך רחמנא אמר רחמנא :

רכב לשון הרכבה שמרכיבין שני מיני אילנות יחד וכן (בראשית ל"ז) עגה בן צבעון הרכיב חמור על סוס נקבה וזתרגום (ויקרא י"ט) ובהמתך לא תרביע ובעירך לא תרכיב ולא ידעתי לפותרו בלשון אשכנז ובלעז קומפושטו

רומא (כמדבר כד) וצים מיד כתים וסיען יצטרחן מן רומאי וכן (חכוק ג') גזר ממבלה צאן תרגום ישתיצון רומאי פירוש יושבי עיר רומא אבל לא מצאתי בכל התרגום דעשרים וארבע רומא באלף רק רומי ביוז כמו (ישעיה ל"ד) מבני בעולה מבני רומי (מיכה ז') ותרא אויבתי ותחזי רומי (מיכה ד') ושמחי בת אדום רומי רשיעא וכן הרבה :

רמו ענין רמיוה ידוע בדברי רז"ל ולא נמצא בפסוק רק בדפוך אותיות (איוב ע"ו) מה ירמזון עיניך כמו ירמזון ותרגום (ישעיה נ"ח) שלח אצבע מרמיו באצבע וכן (משלי ז') קורץ

תשבי

קודץ בעיניו רמזו בעינוהו והשם רמו או רמיוה בל"א טוייטן
ובלעז צינייאר :

רע רוב לשון מתחת מתורגם מלרע ויש מתורגם תחות כמו
(בראשית ה') מתחת לרקיע תרגום מלרע לרקיע (בראשית ה' ו)
מתחת השמים תרגום מתחות שמיא וזה דבר תימה בעיני
וכן כל מלה שטעמא בסוף קראו המדקדקים מלרע וכאשר הטעם
אינו בסוף קראו מלעיל וכבר פירשתי כל זה באר היטב בטוב
טעם :

רעי קודין לכל היוצא מפי הטבעת למטה רעי וכן תרגום (איוב
כ') בגללו לנצח יאבד היך רעיה וכן (ויקרא י"ג) ואת פרשם
תנם יהושלמי ואת רעיהון בל"א מי שטאו ובלעז שטירקו :

רעם (שמות י"ז) וילך העם ואתרעם עמא וכן כל לשון הזונה
מתורגם בלשנא התרעמות בבנין התפעל והשם תרעומה
(שס) תלונותם תרגום תרעומותיהון בל"א מורמלן והוא לשון
לעז ממש מרמראר :

רצע רבותינו זכרונם לברכה קראו לקו של עור רצועה כנון
רצועה של תפילין ותרגום יהושלמי (בראשית י"ד) שרוך
נעל רצועה דסנדלא ועקר הלשון מן (שמות כ"ה) ורצע
אדוניו את אזנו במרצע ולכן כל מי שמלאכתו במרצע נקרא
רצען כמו אומן הנעלים בלשון אשכנז שושטר ובלעז קאלצולאר :

רצף הו"ל שמשו כזה השרש בלשון חבור באמרם כך וכך
ימים רצופים ובפסוק נמצא (שיר ד') תוכו רצוף אהבה
עדיא מלשון רצפה שהוא הצעת אבנים וחבורם זה בזה בקרקע
ויהיה צרף ורצף ענין אחד :

רשה בעורא (עזרא ג) בדישין כודש מלך פרס הוא כמו רשות
באמרם רשות הרבים רשות היחיד אבל בלשון תרגום
לא נמצא רק רשו כמו (דברים כ"א) לא יוכל לבקד
לית ליה רשו וכן (רות ד') לא אוכל לנאול לית לי רשו על
משקל זכו וזכות ויהבן לעשות ממנו פעל אבל בבנין הפעיל
לבד כמו הרשתיו והשלטתיו והבינוני מרשה והפעול מרשה והשם
הרשאה וכל זה ידוע ואין צריך לפרשו :

רשיל רבותינו ו"ל שמשו כזה השרש בבנין התפעל בענין עצלות
ורפיון באמרם המתרשל במצוה והשם התרשלות
ורגום

תשבי נט

ותרגום (סופטים י"ח) אל תצלו לא תתשלון (יהושע
ד"ח) אדם מתרפים אתן מתרשלים ובבנין פעל אל תרף ירך
(יהושע) לא תרשל ירך (ירמיה ל"ח) על בן הוא מרפא הוא מרשל
בלשון אשכנז טרענ או שלאף ובלעז פיגרו :

רשם (מ"ר פ וילת) יציאת הצדיק מן העיר עושה רושם
ומשקל אחד ואין רשומו נכר לשון אות וסימן (יחזקאל
ט' ט) והתוית תיו ותרשום תוא אשר עליו התיו די עלוהי
דושם תוא וכן בדניאל (דניאל ה' ו') כתבא די רשום רשם
כתבא ובלשון אשכנז צייכין ובלעז סיניו :

רתח מים רותחין פירוש מים חמים ביותר וכן תרגום (תילים
ל"ג) חם לבי רתח לבי והוא מלשון (איוב מ"ב)
ירתיח כסיר וכן (ירמיה ח') סיר נפות תרגום רתח
בלשון אשכנז דאוואלט ובלעז כוליא ומה תרגום של כל
חיסה דבאמ"ת מתרגם בלשון רתחא :

בשלמה אות הריש ואין בה עוד שרש

אות השין

ששכן נוהגים אנתנו לקרא לריעי החתן שושבנים וכן (סופטי'
י"ד) לרעיו אשר רעה לו דשמשון תרגום לחבריה
דהנה שושבניה וגם למי שאינו חתן נקרא חברו
שושכן כמו (שמואל ב' י"ג) ולאמנון ריע תרגום שושבנא :

שאל ידוע כי בשרש הזה שני ענינים אחד בקל ואחד בדפעיל
והם שואל ומשאל השואל הוא הלוקח בהלואה בלשון
אשכנז אנמליהינן ובלעז טור אינפרישטו והמשאל
הוא הנותן בהלואה בלשון אשכנז איין ליהוד ובלעז פרישטודר
וכן בלשון הקודש מנהג לפעמים לקחת לשון אחד בהלואה מלשון
אחר ונקראים שמות מושאלים כמו שבארתי בפרק המינים וכן
נמצא בפעלים כמו (יחזקאל כ"ג) חרשיה תגרמי הוא דרך
השאלה כי לשון גרם אינו נופל על חרש אלא לשון שכירה :

שבל